

Dział II. II Rzeczpospolita – lekcja powtórzeniowa

Tematy:

1. Odrodzenie Rzeczypospolitej.
2. Walka o granicę wschodnią.
3. Walki o zachodnią i południową granicę.
4. Rządy parlamentarne.
5. Zamach majowy i rządy sanacji.
6. Kultura i gospodarka II RP.
7. Kultura i gospodarka III RP.
8. Polska w przededniu wojny.

Daty

Data	Wydarzenie
19.10.1918 r.	Powstaje Rada Narodowa Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie – lokalny ośrodek władzy.
28.10.1918 r.	Powstaje Polska Komisja Likwidacyjna w Krakowie – lokalny ośrodek władzy.
1.11.1918 r.	Proklamowanie powstania ZURL . Wybuch walk o Lwów. Walka Orłąt Lwowskich.
05.11.1918 r.	Powstaje Rada Delegatów Robotniczych w Lublinie – I lokalny ośrodek władzy.
05.11.1918 r.	Porozumienie między radą Narodową Śląska Cieszyńskiego a Narodni Wyborem o przyszłym podziale Śląska Cieszyńskiego zgodnie z zasadą etniczną.
6/7.11.1918 r.	Powstaje Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie – lokalny ośrodek władzy.
10.11.1918 r.	Powstaje Naczelna Rada Ludowa w Poznaniu – lokalny ośrodek władzy.
11.11.1918 r.	Umowna data odzyskania przez Polskę niepodległości.
18.11.1918 r.	Jędrzej Moraczewski zostaje pierwszym premierem rządu ogólnokrajowego.
22.11.1918 r.	Dekret Jędrzeja Moraczewskiego powołujący Józefa Piłsudskiego na Tymczasowego Naczelnika Państwa.
28.11.1918 r.	Dekrety Tymczasowego Naczelnika Państwa : 1) wyznaczał termin wyborów do Sejmu Ustawodawczego 2) ogłaszał ordynacje wyborczą.
Grudzień 1918 r.	Wybuch walk o Wołyń, Podlasie i Chełmszczyznę z URL.
27.12.1918 r.	Wybuch Powstania Wielkopolskiego w Poznaniu.
16.01.1919 r.	I.J. Paderewski zostaje premierem.
18.01.1919 r.	Początek obrad konferencji pokojowej w Paryżu
23.01.1919 r.	Wojska czeskie zajęły Śląsk Cieszyński.
26.01.1919 r.	Wybory do Sejmu Ustawodawczego.
Luty 1919 r.	Pierwsze starcia między wojskami polskimi a Armia Czerwoną.
1919 – 1921	Wojna polsko – bolszewicka.
16.02.1919 r.	Rozejm w Trewirze kończy Powstanie Wielkopolskie.
20.02.1919 r.	Sejm Ustawodawczy uchwala Małą Konstytucję. Powierzenie funkcji Naczelnika Państwa Józefowi Piłsudskiemu.
Marzec 1919 r.	Błękitna Armia gen. Józefa Hallera została skierowana do Galicji Wschodniej.
28.06.1919 r.	Podpisanie Traktatu Wersalskiego.
Lipiec 1919 r.	Wojska polskie wyparły wojska ukraińskie za rzekę Zbrucz.
17-24.08.1919 r.	I Powstanie Śląskie.
01.09.1919 r.	Podpisanie zawieszenia broni z URL.

27.09.1919 r.	Rada Najwyższa Mocarstw podjęła decyzję o przeprowadzeniu plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim.
10.02.1920 r.	Gen. Józef Haller dokonał symbolicznych zaślubin z Bałtykiem.
21.04.1920 r.	Zawarcie układu między Polską a Semenem Petlurą z URL skierowanego przeciwko bolszewickiej Rosji.
25.04.1920 r.	Początek ofensywy polskiej na Ukrainie.
07.05.1920 r.	Wojska polskie zajmują Kijów. Utworzono rząd ukraiński na czele z Izaakiem Mazepą.
Czerwiec 1920 r.	początek ofensywy bolszewickiej na Ukrainie. Atak Armii Konnej Siemiona Budionnego.
10.06.1920 r.	Wycofanie wojsk polskich ze wschodniej Ukrainy
Lipiec 1920 r.	Początek ofensywy bolszewickiej Michaiła Tuchaczewskiego na Białorusi.
Lipiec 1920 r.	Konferencja w Spa
10.07.1920 r.	Na konferencji w Spa Stanisław Grabski podpisał porozumienie, w którym godzi się na rozstrzygnięcie sporu o Śląsk Cieszyński, Spisz i Orawę przez Radę Ambasadorów.
10.07.1920 r.	Wojska polskie wycofały się za rzekę Bug.
Lipiec 1920 r.	Utworzenie Rady Obrony Państwa na czele z Józefem Piłsudskim
11.07.1920 r.	Plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu.
12.07.1920 r.	Rosja zawarła układ z Litwą i przekazała jej Wilno.
27.07.1920 r.	Rada Ambasadorów dokonała podziału Śląska Cieszyńskiego niekorzystnie dla Polski. Poza granicami Zaolzie.
28.07.1920 r.	W Białymstoku bolszewicy powołali Tymczasowy Komitet Rewolucyjny Polski
12-15.08.1920 r.	Bitwa warszawska – zwycięstwo wojsk polskich.
19 – 28.08.1920 r.	II Powstanie Śląskie.
20 – 26.09.1920 r.	Bitwa nad Niemnem – zwycięstwo wojsk polskich.
09.10.1920 r.	„Bunt” gen. Lucjana Żeligowskiego, który zajął Wilno. Utworzono Litwę Środkową.
Październik 1920 r.	Rozejm w wojnie polsko – bolszewickiej.
19.02.1921 r.	Układ sojuszniczy z Francją.
03.03.1921 r.	Sojusz z Rumunią przeciwko Rosji radzieckiej.
17.03.1921 r.	Uchwalenie przez Sejm Ustawodawczy konstytucji marcowej. Polska republiką o ustroju demokracji parlamentarnej.
18.03.1921 r.	Traktat pokojowy z Rosją bolszewicką w Rydze (tzw. traktat ryski).
20.03.1921 r.	Plebiscyt na Górnym Śląsku.
3.05. – 5.08.1921 r.	III Powstanie Śląskie.
Październik 1921 r.	Rada Ambasadorów podejmuje decyzje o podziale Górnego Śląska.
15.05.1922 r.	Niemiecka konwencja górnośląska.
1922	Litwa Środkowa częścią II Rzeczypospolitej.
Lipiec 1922 r.	II RP przejęła administrację na Górnym Śląsku.
Listopad 1922 r.	Wybory parlamentarne na podstawie konstytucji marcowej.
09.12.1922 r.	Wybory prezydenckie. Pierwszym prezydentem II RP Gabriel Narutowicz.
16.12.1922 r.	Eligiusz Niewiadomski zamordował Prezydenta RP Gabriela Narutowicza.
20.12.1922 r.	Wybory prezydenckie. Drugim Prezydentem II RP zostaje Stanisław Wojciechowski.
Maj 1923 r.	Powstaje koalicja Chjeno – Piast na czele z Wincentym Witosem.
1923 r.	Pogorszenie się sytuacji gospodarczej. Hiperinflacja.
Listopad 1923 r.	Krwawo stłumione powstanie robotników w Krakowie. Upadek rządu Chjeno – Piasta.

Listopad 1923 – 1925 r.	Rządy pozaparlamentarnego rządu Władysława Grabskiego.
1924 r.	Reforma walutowa. Wprowadzono złoty polski.
1925 r.	Reforma rolna Władysława Grabskiego.
1925 r.	Zawarcie przez rząd Grabskiego konkordatu z Watykanem.
1925 r.	Wybuch wojny celnej z Niemcami
10.05.1926 r.	Premierem zostaje Wincenty Witos, który ponownie staje na czele koalicji Chjeno – Piasta
12-14.05.1926 r.	Przewrót majowy.
01.06.1926 r.	Trzecim Prezydentem RP zostaje Ignacy Mościcki.
02.08.1926 r.	Nowela sierpniowa. Umocnienie władzy wykonawczej.
1927 r.	Powstanie BBWR
1929 r.	Początek rządów pułkowników.
1929 - 1935	Wielki kryzys ekonomiczny na ziemiach polskich.
Wrzesień 1929 r.	Zjednoczenie opozycji – powstał Centrolew.
Sierpień 1930 r.	Rozwiązanie parlamentu. Nowym premierem został Józef Piłsudski.
09.09.1930 r.	Aresztowanie czołowych polityków opozycyjnych.
Listopad 1930 r.	Wybory brzeskie.
25.07.1932 r.	Polska i ZSRR podpisały pakt o nieagresji.
26.01.1934 r.	Podpisano polsko – niemiecką deklarację o niestosowaniu przemocy.
1934 r.	Utworzono obóz odosobnienia w Berezie Kartuskiej.
1934 r.	Przedłużono polsko – radziecki pakt o nieagresji na 10 lat.
23.04.1935 r.	Uchwalenie konstytucji kwietniowej.
12.05.1935 r.	Śmierć Józefa Piłsudskiego.
1936 r.	Rozpoczęto budowę COP.
29-30.09.1938 r.	Konferencja w Monachium
02.10.1938 r.	Wojska polskie zajmują Zaolzie.
28.10.1938 r.	Niemcy proponują Polsce przedłużenie traktatu o nieagresji w zamian za ustępstwa.
21.03.1939 r.	III Rzesza wysunęła kategoryczne żądania w stosunku do Polski.
06.04.1939 r.	Jednostronna gwarancja niepodległości Polski złożona przez Wielką Brytanię.
13.04.1939 r.	Francja obiecała pomoc w przypadku agresji niemieckiej.
28.04.1939 r.	III Rzesza wypowiedziała Polsce pakt o nieagresji.
23.08.1939 r.	Układ Ribbentrop – Mołotow, układ o nieagresji między ZSRR a III Rzeszą, do którego dołączono tajne protokoły o podziale stref wpływów w przypadku wojny.
25.08.1939 r.	Podpisanie polsko – brytyjskiego układu o wzajemnej pomocy w przypadku agresji niemieckiej.

2. Postacie

Postać	Opis
Roman Dmowski	Polityk i jeden z założycieli Narodowej Demokracji. Główny ideolog endecji. Członek Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu. Reprezentował Polskę podczas konferencji pokojowej w Paryżu.
Jędrzej Moraczewski	Polityk PPS. Pierwszy premier II RP. Wydał dekrety socjalne. Powołał Józefa Piłsudskiego na stanowisko Tymczasowego Naczelnika Państwa.
Józef Piłsudski	Marszałek Polski. Twórca Legionów Polskich podczas I wojny światowej. Tymczasowy Naczelnik Państwa, a od lutego 1919 r.

	Naczelnik Państwa. Przeprowadził zamach majowy przejmując władzę w 1926 r.
Ignacy Daszyński	Jeden z przywódców PPS. Stał na czele Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, który powstał w Lublinie 6/7.11.1918 r.
Wincenty Witos	Przywódcą PSL – Piast. Stał na czele Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie. Premier polski w 1923 i 1926 r. gdy stał na czele
Wojciech Korfanty	Przywódcą Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. Przed odzyskaniem niepodległości stał na czele Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu. Stał na czele powstań śląskich.
Ignacy Jan Paderewski	Wielki polski pianista i kompozytor. Mąż stanu. Członek KNP w Paryżu. Premier polski od stycznia 1919 r. Jego przyjazd do Poznania doprowadził do wybuchu Powstania Wielkopolskiego.
Semen Petlura	Ataman , przywódca URL. Podpisał z Piłsudskim sojusz 21.04.1920 r. skierowany przeciwko Rosji bolszewickiej.
Izaak Mazepa	Premier rządu ukraińskiego, powołany po zajęciu Kijowa przez Polaków w maju 1920 r.
Władysław Grabski	Premier w latach 1923 – 1925, który stał na czele pozaparlamentarnego rządu polskiego. Przeprowadził liczne reformy, w tym wprowadził złoty polski.
Siemion Budionny	Dowódca Armii Konnej w Armii Czerwonej, która zaatakowała Ukrainę w 1920 r.
Michaił Tuchaczewski	Generał, a później Marszałek Armii Czerwonej. Wybitny dowódca i strateg. Dowodził wojskami, które podeszły pod Warszawę w 1920 r.
Feliks Dzierżyński	Komunista polski, który stanął na czele CzeKa w bolszewickiej Rosji. Podczas wojny polsko – bolszewickiej stanął w lipcu 1920 r. na czele Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski.
Julian Marchlewski	Komunista polski, który w lipcu 1920 r. był członkiem Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski. Chciał utworzenia w Polsce kolejnej republiki rad.
Lucjan Żeligowski	Generał polski, który zajął w 1920 r. Wilno. W 1926 r. był ministrem spraw wojskowych.
Stanisław Taczak	Kapitan, później major. Pierwszy dowódca Powstania Wielkopolskiego.
Józef Dowbor Muśnicki	Generał. Od stycznia 1919 r. dowódca Powstania Wielkopolskiego.
Stanisław Grabski	Premier rządu polskiego podczas wojny polsko – bolszewickiej. W lipcu 1920 r., podczas konferencji w Spa, wyraził zgodę na rezygnację z plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim w zamian za pomoc państwu Pol.
Karol Popiel	Polityk polski okresu dwudziestolecia. Lider Narodowej Partii Robotniczej.
Maciej Rataj	Polityk PSL – Piast. Marszałek Sejmu od grudnia 1922 r.
Adolf Warski	Jeden z głównych polityków KPP.
Kazimierz Bartel	Rektor Politechniki Lwowskiej. Pierwszy premier po przewrocie majowym. (Pełnił tę funkcję pięciokrotnie).
Ignacy Mościcki	Profesor chemii. Współpracownik Józefa Piłsudskiego. Prezydent II RP od przewrotu majowego do wybuchu II wojny.
Walery Sławek	Współpracownik Józefa Piłsudskiego. Stał na czele BBWR.
Kazimierz Świtalski	Pułkownik. Premier rządu w 1930 r. Został zmuszony do podania się do dymisji przez działania Centrolewu.
Edward Rydz Śmigły	Marszałek Polski. Po śmierci Piłsudskiego stanął na czele obozu wojskowego.
Józef Beck	Minister spraw zagranicznych II RP w latach 1932 – 1939 r. Współpracownik Piłsudskiego.

Adam Koc	Po rozpadzie BBWR założył w 1937 r. OZN.
Eugeniusz Kwiatkowski	Polski wicepremier, minister przemysłu i handlu (1926–1930), minister skarbu (1935–1939) II Rzeczypospolitej. Zainicjował budowę Gdyni i COP.

3. Pojęcia – większość definicji stworzona przy pomocy stron wikipedii.

Pojęcie	Opis
Koncepcja inkorporacyjna	Koncepcja Romana Dmowskiego. W granicach Polski powinny znaleźć się ziemie zamieszkałe w co najmniej 60% przez Polaków. Na wschodzie więc do Polski miały zostać włączone ziemie byłego Królestwa Polskiego, Wileńszczyzna, zachodnia Białoruś, zachodnia Ukraina, Galicja.
Koncepcja federacyjna	Koncepcja Józefa Piłsudskiego. Zakładała utworzenie przy pomocy Polski systemu państw narodowych: Litwy, Białorusi i Ukrainy, stanowiących przedmurze przeciw Rosji. W tym celu należało utworzyć federację państw, w której pozycję hegemonu objęłaby Polska.
Linia Curzona	Proponowana linia demarkacyjna wojsk polskich i bolszewickich w 1919 r., której twórcą był brytyjski minister spraw zagranicznych lord George Curzon. Przebieg linii od Grodna nad Niemnem na północy wzdłuż Bugu na południu był proponowaną przyszłą wschodnią granicą państwa polskiego. Ziemie leżące na zachód od tej linii lord Curzon uznał za historycznie polskie. Linia ta pokrywa się mniej więcej z dzisiejszą polską granicą wschodnią.
Orlęta Lwowskie	Młodzież (od 9 do 17 roku życia) i studenci, którzy w listopadzie 1918 r. walczyli o Lwów.
Cud nad Wisłą	Bitwa warszawska między siłami polskimi a Armią Czerwoną, która zakończyła się 15.08.1920 r. odepchnięciem bolszewików spod Warszawy. Był to punkt zwrotny w wojnie, który zadecydował o powstrzymaniu ekspansji bolszewickiej na zachód.
Rada Ambasadorów	Międzynarodowy organ wykonawczy kończącego I wojnę światową traktatu wersalskiego, działający w latach 1920–1931. Tworzyli ją paryscy ambasadorowie wielkich mocarstw. Wśród zadań Rady znalazły się m.in. sprawy przesunięć terytorialnych.
Pakt lanckoroński	Porozumienie partii centrowych i prawicowych: PSL „Piast”, Związku Ludowo-Narodowego (endecja) i Chrześcijańsko-Narodowego Stronnictwa Pracy, zawarte w maju 1923 r. Jego celem było stworzenie większości parlamentarnej, dzięki której sygnatariusze paktu stworzą rząd. Jego skutkiem było powstanie rządu Chjeno-Piasta 1923 r.
Chjeno - Piast	Koalicja parlamentarna w Sejmie II Rzeczypospolitej, która w 1923 i ponownie w 1926 tworzyła rząd z premierem Wincentym Witosem. W jej skład weszły PSL „Piast”, Chrześcijański Związek Jedności Narodowej (
Konkordat	Umowa międzynarodowa zawierana między państwem, a Stolicą Apostolską, regulująca sprawy interesujące obie strony.
Nowela sierpniowa.	Zmiany wprowadzone w konstytucji marcowej po przewrocie majowym 2.08.1926 r., które umacniały pozycję ustrojową Prezydenta II RP. M.in. Prezydent RP uzyskał prawo rozwiązywania parlamentu i wydawania dekretów z mocą ustawy.

Autorytaryzm	Reżim polityczny oparty na autorytecie charyzmatycznego przywódcy, a często także na armii. Szczególnie rozpowszechniony w Europie w pierwszej połowie XX wieku, powstawał najczęściej wskutek nieefektywnego funkcjonowania systemów demokratycznych lub ich kompromitacji w oczach społeczeństwa. Cechą autorytaryzmu było ograniczenie praw i wolności obywatelskich.
Pucz	Zamach stanu, przejęcie władzy politycznej w państwie przez jednostkę lub grupę osób, wbrew obowiązującemu prawu.
Sanacja	Nazwa okresu historii Polski w latach 1926 – 1939 , w którym władzę sprawował Józef Piłsudski i jego zwolennicy (obóz propiłsudczykowski).
Centrolew	Sojusz opozycyjnych partii centrowych i lewicowych zawiązany we wrześniu 1929 r. w celu obalenia dyktatury J. Piłsudskiego. W skład Centrolewu weszły: PSL „Wyzwolenie”, PSL „Piast”, Narodowa Partia Robotnicza, PPS, Stronnictwo Chłopskie i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji (chadecja) .
Wybory brzeskie	Popularna, ironiczna nazwa wyborów do Sejmu RP III kadencji z 16 listopada oraz Senatu RP III kadencji z 23 listopada 1930, używana przez przeciwników sanacji. Wybory te przeprowadzono bez najważniejszych przedstawicieli opozycji, którzy zostali aresztowani przez władze we wrześniu 1930 r.
Grupa zamkowa	Jeden z obozów sanacji po śmierci J. Piłsudskiego, który skupiał się wokół prezydenta Ignacego Mościckiego.
Grupa wojskowa	Jeden z obozów sanacji po śmierci J. Piłsudskiego, który skupiał się wokół marszałka Edwarda Rydza Śmigłego
ul. Wierzbowa	Jeden z obozów sanacji po śmierci J. Piłsudskiego, który skupiał się wokół ministra Józefa Becka.
Polityka prometejska	Wspieranie działalności ukraińskich, kozackich i kaukaskich organizacji opozycyjnych przeciwko ZSRR.
Pakt reński	Układ podpisany podczas konferencji w Locarno w 1925 r. między Niemcami z jednej strony, a Francją i Belgią z drugiej. W pakcie tym Niemcy gwarantowały niezmienną swoją zachodnią granicę.
Idea Międzymorza	Idea stworzenia federacji państw Europy Środkowo – Wschodniej pod przewodnictwem Polski , skierowanej przeciwko ZSRR. Nie została zrealizowana.
Polityka równowagi	Jest to polityka „równej odległości” między Moskwą a Berlinem. Polityka utrzymywania takich samych stosunków z Niemcami i z ZSRR, nie wyróżniania żadnego z tych państw.

4. Skróty

URL – Ukraińska Republika Ludowa

ZURL – Zachodnioukraińska Republika Ludowa

ZLN – Związek Ludowo Narodowy (endecja)

PSL – Piast – Polskie Stronnictwo Ludowe Piast

PSL – Wyzwolenie – Polskie Stronnictwo Ludowe Wyzwolenie

GISZ – Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych

BBWR – Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem

Chjeno – Piast – Koalicja Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodowej i PSL - Piast

ONR – Obóz Narodowo Radykalny

OZN – Obóz Zjednoczenia Narodowego

SN – Stronnictwo Narodowe

SP – Stronnictwo Pracy

SL – Stronnictwo Ludowe

COP – Centralny Okręg Przemysłowy.

5. Uczeń powinien umieć:

- opisać granice państwa polskiego oraz jego sąsiadów po I wojnie światowej,
- scharakteryzować i ocenić postanowienia traktatu wersalskiego wobec Polski,
- porównać cele i skutki powstania wielkopolskiego i trzech powstań śląskich,
- wyjaśnić przyczyny i opisać następstwa wojny polsko – bolszewickiej,
- scharakteryzować ustrój polityczny II RP na podstawie konstytucji marcowej 1921 r.
- wskazać czynniki utrudniające proces integracji odradzającego się państwa polskiego,
- wyjaśnić cele i skutki reform Władysława Grabskiego. Umieć je wymienić,
- ocenić wkład Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego w odbudowę państwa polskiego,
- wyjaśnić przyczyny i skutki przewrotu majowego,
- porównać najważniejsze postanowienia konstytucji marcowej i kwietniowej,
- scharakteryzować cechy rządów sanacji,
- wskazać różnice między demokracją parlamentarną, a rządami autorytarnymi,
- scharakteryzować główne kierunki polityki zagranicznej II RP,
- scharakteryzować strukturę społeczną, narodowościową i wyznaniową II RP,
- scharakteryzować przyczyny, przebieg i cechy kryzysu ekonomicznego w Polsce,
- opisać osiągnięcia gospodarcze II RP,
- scharakteryzować główne osiągnięcia kultury i nauki II RP
- zaznaczyć na mapie: granice II RP, tereny objęte plebiscytami, obszar gdzie wybudowano COP, linię Curzona, linię proponowaną w układzie Ribbetrop – Mołotow.